

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 17. de Angelorum electione & reprobatione

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

probasse *vel negative, vel positive*; & multò magis miror esse, qui velint imponere Augustino, sentire eum, posse *DEVM aeterna pena aliquem innocentem de absolutà suà potentia addicere.*

Accedat his tandem *Gonettus*, qui ex instituto ordinis sui negativam cum Bellarmino reprobationem defendit quidem, & tamen fateri cogitur juxta doctrinam Augustini *primam reprobationis causam fuisse peccatum originale*, quod quomodo ad veritatis analogiam possit & debeat intelligi, *Valentia* jam ostendit. His si addantur, quæ in *Vindiciis Anti Thomisticis* ex aliis authoribus sunt adducta, nihil desiderabitur ad plenariam rationum pro reprobatione negativa sensu Bellarminiano acceptâ ex Augustino resolutionem.

Tom. II.
Tract. V.
Disp. V.
pag. 83.

CAPUT DECIMUM & SEPTIMUM,

De

Angelorum electione & Reprobatione.

Bellarminus hanc de utrâque Lectori exhibet Propositionem: *Quamvis Angeli quoque sancti gratis predestinati sint ad vitam, Angeli vero mali partim ex solâ DEI voluntate, partim ob prævisa peccata reprobati; divitiæ tamen Gratia & Iustitia DEI magis ostenduntur in electione & reprobatione hominum, quam Angelorum.* Ad priorem prioris membri partem confirmandam refert Apostoli verba, quibus Angelos vocavit *electos*, addito sequenti testimonio Augustini ex Enchiridio ad Laurentium defuncto: *Hec sunt opera Domini magna, exquisita in omnes ejus voluntates, & tam sapienter exquisita, ut, cum Angelica & humana peccasset natura, id est, non quod ille, sed quod ipsa voluit, fecisset, etiam per eandem Creaturæ voluntatem, quâ factum est, quod Creator noluit, impleret ipse, quod voluit, bene utens & malis, tanquam summè bonus, ad eorum damnationem, quos justè predestinavit ad penam, & ad eorum salutem, quos benigne predestinavit ad Gratiâ.*

1. Tim. 5.

c. 100.

Et quia idem Augustinus in retractationibus docuit, *homines fuisse predestinandos, etiamsi Adamus non peccasset*, existimat Bellarminus, sine dubio eandem esse de Angelis rationem. Quoad posteriorem verò membri prioris partem ita mentem suam Bellarminus exponit, ut iterum ad Augustini provocet auctoritatem, scribentis in opere de Civitate DEI: *Aut minorem acceperunt Amoris Divini gratiam, Angeli nimirum lapsi, quam illi, qui in eadem perseverarunt; aut si utrique boni aequaliter sunt creati, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adjuti ad eam beatitudinis plenitudinem pervenerunt.* Et alibi in libro de Correctione & Gratia scribere cum dicit, *DEVM in Angelis prius ostendere voluisse, quid posset liberum eorum arbitrium, deinde, quid posset sua gratia beneficium Iustitiæque judicium;* quo putat aperte Augustinum significare, ad gratiæ beneficium pertinere beatitudinem Angelorum bonorum, quoniam gratis ad eam sint electi, & inde Donum Perseverantiæ acceperint, quod non acceperint Angeli mali, qui non perseverarunt, & justo DEI judicio in æternum corrunt exitium. Denique addit, Angelis electis DEUS non aliam dedit Gratiâ, nisi habitualem quâ fieret, ut perseverare possent, si vellent; non autem dedit gratiâ excitantem illam, quâ fieret, ut vellent, sed ut vellent, in eorum libero reliquit arbitrio, ut Augustinus docet in eodem opere de Correctione & gratia.

lib. 1. c. 13.

1. 12. c. 9.

c. 10.

c. 11. & 12.

cap. 12.
& seqq.

Iansenio Yprensi sicuti circa hoc negotium plura à Bellarmino scripta non placent, ita in his etiam ultimis, aperte satis suum testatus est dissentium. Hinc secundo Augustini sui Tomo, uti de gratia primi hominis & Angelorum libro singulari agit prolixissimè, contra hanc Bellarmini Doctrinam, quam *Molina* & *Lessi* etiam esse, in margine observat, sequentia scripsit: *Quemadmodum verum est, veræ gratiæ adjutorium Adamo & Angelis fuisse necessarium, juxta Augustini & Eccle.*

& Ecclesie doctrinam; ita similiter certum est, illud adiutorium ab habituali gratia & cooperatione illa communi seu Gratia concomitante distinctam esse.

Et ubi hoc ex Augustino prolixius ostendere laboravit, necessitatem videlicet adiutorii in Adamo & Angelis ante lapsum, inter alia hæc adduxit ejus verba ex libro de Correptione & gratia: *Si hoc adiutorium eis defuisset, non utique sua cecidissent culpa.* Causa hac adjecta, *Adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent;* quibus perspicue putat eum significasse, aliquid ipsi potentia istius adiutorii subtractione defuturum fuisse. Post plura Examen duorum Augustini locorum ex opere de Civitate Dei & de Correptione à Bellarmino laudatorum adgreditur, ad posteriorem contra *Suarezium*, quem eo etiam abuti notat in margine, scribens, Augustinum digito quasi ostendere fontem, unde diversitas gratia, quæ primùm Angelis & Adamo deinde potentior hominibus lapsis data sit, nascatur. *Inter alia hæc habet ad mentem Augustini uberius explicandam.* Adamo & Angelis tanquam fortissima libertate præditis, quæ instar bilancis in æquilibrio collocata nullo deorsum pondere gravabatur, dandum erat gratia adiutorium; cum quæ seiplos possent, & sine quæ non possent in Iustitia conservare, si vellent, &c. *Circa priorem locum observavit,* doctrinam, quam ibi tradit Augustinus, à re proposita esse remotissimam, neque ad præsentem torqueti posse Disputationem sine absurditate. Id ut à fundamentis intelligatur, *sciendum esse monet,* Augustinum aliquando se mirum in modum torfisse, qui factum fuerit, ut, cum Angeli omnes non modo in bonâ voluntate, sive in charitate Dei, sed etiam sapientes & beati sint cõditi, alii tamen de sua beatitudine perpetuâ certi sint; sicut Angelos sanctos esse certissimos Fides credit, alii (è contrario) illius perpetuitatis; imò & sui casus & permanisionis fuerint incerti. *Addit,* causam difficultatis hanc fuisse, quod impossibile videretur esse, ut aliquis verè sit beatus, si beatitudinem illam aliquando desituram esse sciat, vel non desituram existimando fallatur; vel utrumque nesciendo sit suspensus; cum & scientes timor, & ita nescientes error, & hæsitantes ipsa de tantâ felicitate cunctatio bene beatos esse non sinat. *Subjungit,* beatos esse sanctos Angelos cum præscientia perpetuæ permanisionis suæ credimus; tales autem fuisse Dæmones ante casum suum credi non potest.

Et tamen aliquam eos habuisse beatitudinem, sui casus & permanisionis incertam, creditur rectissime. Unde igitur ista istius præscientiæ & ignorantia in utriusque diversitas? An ex diverso Creationis aut Justificationis beneficio? an ex merito? an fortè, ut olim Dæmones; ita nunc angeli sancti adhuc suæ permanisionis sunt ignari? Quæstio hæc ab Augustino scrupulosissime & prolixissime libro de *Genesi ad literam* undecimo propter Manichæos fuit disputata, ubi tandem, cum illius angustiis coarctatus expedire se non posset, post disputationem prolixissimam in quadripartito rem reliquit indecisam. Sed quod de se adversus Pelagianos de Gratia DEI scribente profiteretur in libro de Bonâ Perseverantia; *Proficienter me existimo miserante DEO scripsisse, non tamen capisse à perfectione;* hoc in istâ etiam Quæstione habuit locum. Nam aliquot post illam Disputationem annis iterum sibi eandem proposuit Quæstionem; & adductis utrinque argumentis (de eâ) disseruit in opere de *Civitate DEI.* Sed tandem, cum istud sibi certum jecisset fundamentum, Angelos sanctos jam esse certissimos æternæ felicitatis suæ, malos autem antequam cecidissent, istius permanisionis & perpetuitatis suæ incertos fuisse, ad duo duntaxat membra suam redegit fluctuationem; ut videlicet vel inæquales in Gratia & Beatitudine ac permanisionis præscientia ab initio fuerint constituti; aut si æquales, ista plenitudo Beatitudinis & præscientia bonis post casum Dæmonum velut præmium permanisionis adveniret. Sub finem vitæ autem omnis dubitationis incertitudine remotâ definitam sapius tulit pro parte postremâ, tanquam pro certâ veritate sententiam, in libro de *Correptione & Gratia*, idque non semel, sed repetens aliquoties, non alia de causâ; ut arbitror, nisi ut accuratè ac definite ante finem vitæ traderet posteris, quid de Quæstionis istius perplexitate;

tate, quæ cum torserat tantopere, esset sentiendum. *Concludit*, ex his plenissime potest intelligi, quid Augustinus velit illo in loco, qui ex libris de *Civitate Dei* est objectus. Nimirum, eam in hac *Questione* vacillationem voluit consignatam, ut videlicet Angeli, qui ceciderunt, aut in impari Amoris Divini gratia fuerint collocati, per quam fieret, ut alii suæ permanſionis ignari fuerint, alii verò certi; vel, si in eâ fuerunt pares, illi suâ exciderint libertate, hi permanſerint, & in permanſionis istius præmium amplius adjuti præſcientiam nunquam futuri casus sui acceperint. Quo sensu manifestum est, ita verba ad propositum nihil penitus pertinere; loquuntur enim de adiutorio, quod per ipsam felicitatem æternam illâ permanſione promeritam eis fuit datum, non de illo, quod eos faceret perseverare, & ad illam beatitudinis plenitudinem pervenire.

Hæc *Yprenſis Iansenii* de mente Augustini quamvis legit *Petavius*, tamen in gratiam Bellarmini non refutavit, ut pleraque alia à *Iansenio* scripta, etſi verborum

T. III. f. 1.
de Angel.
c. ult.

Augustini novam proponens explicationem, sequentibus expressam. *Mihi videtur* Augustinus non præcisè de supremo felicitatis gradu intelligendus, qui in aspectu Dei situs est, sed communi & confusâ motione beatitudinem usurpasse pro vitæ genere læto & tranquillo ac omnibus bonis adfluente, sive cum Dei jungatur intuitu, sive nondum eò pervenerit; quippè primis hominibus beatitudinem similiter adtribuit, quos plene beatos constat minime fuisse, etſi, quia doloris ac sollicitudinis omnis expectem in summâ voluptate ac bonâ Dei gratia ætatem agebant, nominentur beati, & sic Diabolum initio beatum ob solam, quâ cum conditus est,

T. II. Tr. 7.
Disp. 12.
§. 13. &
ſeqq.

Aliam post hunc viam in explicanda Augustini dubitatione ingressus est *Gonetus*, scribens, per participationem lucis & claritatis æternæ, quam Angelis à principio adſcribit Augustinus, non intelligi claram Dei visionem, sed eminentem quandam cognitionem (DEI) supernaturalem à lumine Fidei vel Doni sapientiæ procedentem, quam ab initio creationis habuerint, & cum docet, omnes Angelos à principio habuisse cognitionem matutinam, per eam intelligi cognitionem rerum naturalem in verbo per ejus similitudinem in natura ipsius Angeli relucentem. In sequentibus contra *Iansenium* & alios quosdam recentiores, quos tamen nominatenus non exprimit, ex his Augustini verbis, quæ plerique videntur dubia, colligit, totam discretionem Angelorum perseverantium à non perseverantibus in Deum refundi, à quo illi in Gratia & Charitate perseverantes amplius sint adjuti. Et iterum post aliqua, ad similem ex eodem opere locum respiciens, quo omnibus Angelis æqualem ab initio felicitatem adſcribere videtur Augustinus, observat, intelligendum esse de æqualitate felicitatis secundum proportionem Geometricam, non Arithmeticam, & velle solum, Angelos fuisse creatos uniformes, hoc est, ab initio omnes fuisse creatos in Gratia & Beatitudine naturali cum diversitate tamen & inæqualitate tum in naturalibus, tum in supernaturalibus.

T. II. Col.
la c. 4.
p. 190.

Verum præter hæc responſum *Franciscus Macedo* idem aliò inclinat, ad suum, quem ex ordinis debito sequitur, *Scotus* respiciens, quem contra alios existimat sentire, tantum Gratia actualis auxilium Angelos in prima Gratia largitione à Deo accepisse, eaque cum mali essent abuti, omni alia caruisse Gratia, & Angeli contra boni cum recte fuissent uſi, ulteriorem Gratiam, & efficacem, & perseverantem, & justificantem recepisse, idque Augustini auctoritate, quem post densam disputationem ostendit docuisse, Angelum malum non fuisse conditum in Justitia, nec in Charitate, ad quam non potuerit accedere propter culpam libera voluntate suâ commissam; fuisse creatum naturâ bonum, & bene operari potuisse, noluisse autem, & quod noluit, peccasse atque ab illo statu, in quo fuerat à Deo creatus, cecidisse.

Et ubi verba, quæ videntur huc pertinere, citavit, iis hoc Augustinum significasse monet, Diabolum non amisſisse, quod accepit, sed quod accipere potuisset, ex quo manifestè putat adparere, eum non accepisse Gratiam sanctificantem juxta Augustinum, quia tunc perdidisset, quod acceperat. Addit, hunc sine dubio locum esse, videlicet ex opere de *Genesi ad literam*, quem *Iansenius* etiam attendit, quo nixus Angelos in Gratia sanctificante creatos fuisse negavit *Scotus*, non tamen negavit omnem aliam, scilicet adjutantem Gratiam, quâ possent operari rectè, si velint Augustino quoque eam concedente. Tandem. Conſentit ergo *Scotus* Auct.

ius Augustino, habitualem gratiam negando, concedendo actualem, cum Donis scientiæ & excellentiæ naturalis, quæ summa fuerunt in Lucifero & perfectissima, ac juxta eum in pluribus (cur non omnibus?) eorum, qui cum eo ceciderunt. *Sequitur Epicrisis.* Media igitur via incedit Scotus, neque concedendo Angelis gratiam sanctificantem & annexa ei Dona supernaturalia, nec omnino negando Gratiam, cum concedat actualem excitantem & adjuvantem, id est, auxilia ad bene operandum, si veller, & merendum Gratiam ulteriorem & efficacem, & sanctificantem, in quo, meo judicio, cum Augustino consentit, quem ego istius sententiæ authorem judico, & hoc duce medio tutissimus ibis.

Hactenus de Augustini sententia diversi diversimodè, imò etiam contradictoriè, quod iterum præbet specimen egregium Concordiæ discordis, non solum quoad ipsam Quæstionem controversam, sed etiam quoad mentem ipsius Augustini. Nostrum uti hæcenus, ita nunc & in posterum non est, inter Fratres Cadmæos agere partes mediatorias, sententiasque, quas dixi utroque respectu contradictorias, conciliare. Satis erit indicasse breviter & quasi digito ostendisse ea, quæ in veritate & Augustini sententiæ præjudicium aliquod vergere videntur. *Et in genere* quidem moneri necessum est, inexcusabilem esse audaciam & inauditam antehac temeritatem, de statu Angelorum non duce scripturâ certi aliquid statuere, cum videretur omni ex parte tutissimum, ea, quæ Deus non sine gravi causa nos voluit nescire in hoc imperfectionis statu, futuræ indagini & scrutinio accuratiori referre. Major adhuc & multò inexcusabilior est temeritas, ea fingere, & quasi certa de hoc statu venditare, quæ voluntati Divinæ sufficienter revelatæ contrariuntur, & Justitiam non sine crimine Majestatis læse violenter oppugnant & evertunt. *In specie*, de Angelorum electione & prædestinatione ad Controversiam proximè antedictam est observatum, quid ex sensu scripturæ & Augustini sit statuendum. Eorum reprobationem justissimam uti non possunt Evangelici negare, ita dum Bellarminus eam partim *soli Divinæ Voluntati* adscribit, ex iisdem refutari potest argumentis, quibus reprobatio hominum negativa, cujus nullam ex parte, hominum dixit causam Bellarminus, ab ipsismet in hoc puncto sanioribus Papistis paulò ante ex Augustino fuit oppugnata. Ejus certè testimonia tam ex libero de *Correptione ex Gratia*, quàm ex opere de *Civitate Dei* hoc non indicant, satis clara & manifesta, si absque Interpretum, quorum quis suas peculiare infert & obtrudit hypothesas, glossis leganter & accuratè perpendantur. Donum Perseverantiæ Angelis non apostatis à Deo Creatore benigniter concessum esse non inficiantur Evangelici, sed probabiliter adfirmant, ut nullibi scripturâ clarè id expresserit, per consequentiam verò ex ea deducatur, neque sit articulus ad Fidei fundamentum pertinens. Yprenis *Iansenii* contradictiones, quas Bellarmino & aliis opposuit, adprobare per omnia non possunt Evangelici, nominatim illud novum *Gratiæ adjuvatorium*, quod Angelis in statu concreato dicit fuisse necessarium, id à Gratia habituali, qua cum erant creati, distinguens, sed sine scripturâ, imò & sine consensu Augustini. Quamvis enim in opere de *Correptione & Gratia* alicujus adjuvatori faciat mentionem, non tamen intelligit novum & peculiare quoddam à Gratia primum concreata separatum, & eidem insuper additum. Indè eodem in loco de primo homine Adamo in primo statu considerato notanter ita scribit: *Non opus habebat coadjutorio, quod implorant sancti in hac vita, cum dicunt. Video legem aliam in membris &c. quoniam in eis caro concupiscit adversus Spiritum &c. atque in tali certamine laborantes & periclitantes dari sibi pugnandi vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt, ille verò nulla tali rixa à seipso adversus seipsum tentatus atque turbatus in illo Beatitudinis loco sua secum pace fruebatur.* Et quia eandem status rationem in homine & Angelis ante lapsum ab ipsa Creatione fuisse ibidem docet Augustinus, utroque agnoscit *Iansenius*, per se patet, quid per adjuvatorium debeat intelligi. Ut ut etiam quoad præscientiam vel lapsum, vel perseverantiæ ad tempus aliquod anceps & dubius fuerit Augustinus, ad ipsam rem id parum inservit, quia hæc etiam non attentata & abstracta statuit tandem, ut ex modo adductis patet, eos tanta instructos fuisse Gratia à primo Creationis momento, ut ulteriori *coadjutorio*, novo nimirum & peculiari, non opus fuerit, modò eadem turpiter non non abusi fuissent. Cæteras *Petavii*, *Goneti*, *Macedonis* super Augustini loco aliqua-

aliquatenus dubio meditationes, propriis & privatis, ut monui, hypothecibus inservientes prolixius excutere non est necessarium, cum ex dictis mens Augustini non sit incognita, nobisque nunc ad alia magis necessaria duce Bellarmino progredi incumbat ex instituto.

LIBRI TERTII,

CAPUT QUINTUM & SEXTUM.

De

QUÆSTIONE,

An ad liberum Arbitrium exigatur libertas à necessitate.

ILLam nunc adgredimur Quæstionem controversam, quæ, uti post Chemnitium observavit Hülsemannus noster in Præfatione Dedicatoria ad Disputationes de *Auxiliis Gratia*, primos expresit *Luthero* vere Megalandro sudores in facem Scholasticarum absterfione, integra ante Disputationem de indulgentiis habitam proposita ad disputandum Quæstione de *viribus & voluntate hominis sine Gratia* contra doctrinam Papæ & Sophistarum, quæ primum in Tomis operum *Ienenfis* locum occupat.

Videlicet, quæ Crisis est laudati modò Theologi, nullum aptius thema videbatur, ejus veritas adpersione congruentiarum moralium ex *Aristotele* poterat labefactari, quàm hæc ipsa de *viribus arbitrii* Quæstio, ex cujus centro in universam credendorum compagem aut veritati ducuntur lineæ, aut nexus impietati, non solum circa illa capita, quæ ex necessitate mediis, ut loquuntur, sunt credenda, sed ea quoque, quæ ob necessitatem præcepti & dicentis majestatem admiranda, non juxta rationis humane decemipedam erant metienda. Addatur altera *Lutheri* Disputatio sequenti Anno publicè ad Examen proposita, ejusdem cum priore argumenti, thesibus oppositis partim communi, partim multorum, partim etiam aliquorum è Scholasticorum numero nominatim sententiæ, videlicet *Scoti*, *Bielis*, *Occami*, *Cajerani*, sicut pagina primi *Ienenfis* Tomi nona & sequentibus est legere; unde principium instituto præsentis inserviens huc omnino debet adponi, quod ita habet: *Dicere, quod Augustinus contra hereticos loquatur excessivè, est dicere, Augustinum ubique ferè mentitum esse. Idem est Pelagianis & omnibus hereticis tribuere occasionem triumphandi, imò victoriam. Et idem est omnium Doctorum Ecclesiasticorum auctoritatem illusioni exponere.* Hoc ideo libuit excerpere, quia laudatus paulò ante *Chemnitius* egregiè etiam observavit, quod *Augustini* tempore Dei beneficio lux aliqua sit restituta Doctrinæ de Gratia Dei, exordium & initium fuisse *re-purgationem loci de libero hominis arbitrio*. Quò majori studio laborandum est, ut *Augustini* doctrina in hoc etiam Controversiæ puncto à fulgine Scholasticorum liberetur, & orthodoxiæ Evangelicorum ex sententiâ *Lutheri* restituatur. Equidem, uti olim, ita hodiè etiam non defuerunt, qui dum *Augustinum* ad suas partes trahere non potuerunt, cum vel inconstantia, vel ad minimum alicujus obscuritatis accusare sunt conati. De antiquioribus nulla nunc nobis est cura. Inter recentiores præ aliis pluribus scribere ausus est *Nicol. Romæus*, *Brugensis*, non incelebris è Societate *Ignatii* scriptor, in *Effigie Calvinii*, maximo cum adplausu ante hos plus quàm quinquaginta annos *Antverpiæ* editâ, fatendum esse, quod *Augustinus* aliquando habeat aliquas difficiles sententias. Et quia notanter addit, *Ejus mentem potius, quàm verba spectari oportere, ne aliquando manifestè sibi contradicat*; ideo ad hujus præscriptæ observationis tenorem tractatio præfens omnium commodissimè instituetur, præmissis iterum ex morè hactenus recepto iis, quæ *Bellarmini*